

Szaktanulók érzelmi nevelése

1968 és 1973 között a győri szaktanulóképző iskolákban megvizsgálták a szaktanulók olvasmányait. A felmérés kiderítette, hogy a vers és a drama nem szerepel a tanulók olvasmányai között. Ez annál is inkább sajnálatos, mivel a vers sokkal inkább hat az érzelmeinkre, mint a próza, ezért az érzelmi nevelésben jobban felhasználható. Az elutasítás valószínű oka az, hogy a gyakorlatlan olvasó eltéved a modern költészet jelképeinek erdejében, a furcsa képzettársítások bokrai között...

1974-ben munkahelyemen, a *soproni 403. számú szaktanulóképzőben* magam is végeztem felmérést, melynek fő célja a tanulók olvasási szokásainak felderítése volt. Szerepelt ebben az „Olvasol verseket? Ha igen, milyen mai költőket ismersz?” kérdés is. Megdöbbentő módon erre a kérdésre csak igen kevesen (a 270-ből 23-an!) feleltek. Ráadásul több válaszoló tévesen költők helyett írók nevét adta meg, például Szilvási, a nemleges válaszhoz pedig hozzátett olyan kitételeket, hogy „mert nem értem őket...” stb. A vizsgálat tanúsága szerint az olvasott műfajok között fő helyet foglal el a *regény*, azon belül pedig a Berkesi, Szilvási kötetek és a „jó krimi”...

A győri felmérés pedig kiderítette azt is, hogy „a tanulók 77 százalékának olvasási igényét külső, 23 százalékáét belső okok motiválják”. Tehát nagy részük még „nem érett” az önálló olvasásra.

A belső okok között 50 százalékkal vezet a *szórakozási szándék*. Az „érzelmi töltet” a könnyed öröme, a vidámság, a humor, a gondtalan kikapcsolódás. Ez olyan érzelmi kötődés a szórakozáshoz, ami eleve elutasítótá teszi a szaktanulónak készülő, 14–18 év közötti olvasókat más, komolyabb szellemi erőfeszítést követelő olvasmányokkal szemben. Milyen eszközökhöz nyúlhatunk, hogy ez a szomorú kép a mi számunkra is vidámabb színeket mutasson?

A legsúlyosabb nevelési gondot az érdektelen tanulók okozzák. Esetükben az egyik megoldás: a műveket egzisztenciálisan igyekezünk a tanulók életéhez kapcsolni, hogy közük legyen az olvasott műhöz. A direkt ajánlatok vagy tiltások ugyanis nemigen érik el céljukat. Például „olvasd el ezt a regényt, mert gyönyörű nyelvezete, stílusa van” (több mint valószínű, hogy a tizenéveseket nem a nyelvben való gyönyörködés szándéka vezérli), illetve „ne olvasd el ezt a Berkesi könyvet, mert a hivatalos irodalomkritika nem tartja túlságosan értékesnek”. Ez utóbbi — tapasztalataim szerint — talán a legkevésbé érv a fiatalok szemében... Mit érdeklí őket, hogy egy „tudós fej” mit írt vagy mondott erről vagy arról a műről... A saját érdeke, az, hogy izgalomdús élvezetes, szórakoztató művet olvasson, mindennek felett áll. Az ajánlott művet nem lehet elszigetelten kezelni, valamilyen kapcsolatot kell keresnünk a környező világ, a személyes élmények, az egyéni életcél, gondok, problémák és irodalmi kifejezésük között. Egy példával illusztrálva: A 403-as szaktanulóképzőbe jó néhány nevelőtthonban lakó tanuló jár. Jellemző módon ők az érzelmi nevelés számára a „legkedvezőbb emberanyag”. Ők azok, akik a *csikos, pöttyös* leányregények törzsolvasói. Legfőbb olvasói gondjuk a boldogságkeresés, a családi élet számukra hiányzó harmóniájának, kellemes atmoszférájának keresése. Szívesen olvasnak olyan könyveket is, mint *G. Szabó Judit: A macskát visszafelé simogatják...* című műve. A hasonló korú és nemű hősök kiúttalansága, érzelmi válsága, tétovásága és hiányérzete visszhangzik számukra ezekből a könyvekből. (Megjegyzem, az ilyen típusú könyvekből — sajnos — igen kevés jelenik meg.) Előfordult egyszer, hogy pályázati felhívást kaptunk, ezzel a címmel: *A családi életre nevelés — ahogyan én látom*. Az olvasók közül a nevelőtthonba járók jelentkeztek elsőnek, hogy ebben a témában búvárkodjanak. Náluk tehát fő motíváló erő a hiányzó családi élet, családi hagyományok érzelmi kompenzálása az olvasmányélményeken keresztül. A családi élettől mint témától viszont egyenes út vezet *Nezőnek a Szürke fény* című regényéhez és a hasonló remekművekhez.

Az elmondottak alapján úgy tűnik, hogy az „érzelmi hiányérzet” jó alapot kínál a könyvvel való érzelmi neveléshez. Ez a kijelentés viszont azt a következtetést sugallja, hogy az az üdvös, ha mindenki ilyen válságos érzelmi alapról indul az olvasásnak!? Szerencsére a valóságban kevesen akadnak olyanok, akik érzelmi válságból keresve kiutat jutnak a könyvhöz.

A könyvtárosnak arra kell törekednie, hogy megtalálja az összes többi érzelmi „vonatközponti pontot”. Ezekből a biztos pontokból az egész világot ugyan nem, de legalábbis a más, a könyv nélküli világban élőket fordíthatja a könyvek felé!

Kutasi Ferenc

a soproni 403. sz. Ipari Szaktanulóképző Intézet
könyvtárosa